

Botanická nomenklatura

II.

Karol Marhold

karol.marhold@savba.sk

Účinne uverejnené meno

Účinné uverejnenie (effective publication) [Čl. 29-31]: uverejnenie v tlačenej publikácii (dodanej prinajmenšom do botanických inštitúcií, ktorých knižnice sú verejne prístupné) alebo v elektronickej publikácii

Čl. 29: Uverejnenie v zmysle *Kódu* sa uskutočňuje distribúciou materiálov zhotovených tlačou (predajom, výmenou alebo darom) širokej verejnosti, alebo aspoň botanickým inštitúciám s knižnicami, ktoré sú všeobecne prístupné botanikom. Od 1. januára 2012 sa uskutočňuje aj distribúciou elektronického materiálu v PDF formáte v online publikáciách, ktoré majú pridelené ISSN (International Standard Serial Number) alebo ISBN (International Standard Book Number).

Pre účely *Kódu* sa pod „online“ publikáciou, rozumie publikácia dostupná na webe.

Čl. 30: **Účinné uverejnenie** sa neuskutočňuje oznámením nových mien na verejných schôdzach, umiestnením mien v zbierkach alebo záhradách prístupných verejnosti, vydaním mikrofilmových snímok rukopisov, strojopisov alebo iného neuverejneného materiálu, alebo šírením výlučne elektronickým spôsobom inak ako je definované v článku 29.

Elektronická publikácia nie je účinne uverejnená ak je z kontextu publikácie zrejmé, že nejde o definitívnu verziu ale o verziu, ktorá bude neskôr vydavateľom nahradená verziou, ktorá bude považovaná za definitívnu.

Účinným uverejnením nie je:

od 1. januára 1953 uverejnenie v **obchodných katalógoch** alebo v novinách, ktoré nemajú vedecký charakter

od 1. januára 1973 uverejnenie vo **výmenných zoznamoch semien**

od 1. januára 1953 uverejnenie **v dizertačnej práci**, ktorá bola predložená na univerzite alebo v inej inštitúcii za účelom získania titulu sa nepovažuje za účinné uverejnenie, pokiaľ v samotnej dizertácii nie je jednoznačne deklarovany úmysel autora alebo vydavateľ efektívne publikovať na tomto mieste nomenklatorické novinky.

Uvedenie International Standard Book Number (**ISBN**) alebo uvedenie vydavateľa alebo tlačiarne sa považuje za indikáciu takéhoto úmyslu.

Účinným uverejnením od 1. januára 1953 nie je rozširovanie tlačeneho materiálu sprevádzajúceho **exsikáty**.

Ak je však tlačенý materiál rozširovaný nezávisle od exsikátov, je účinne uverejnený.

Tlačené schedy Fuckelovej exsikátovej kolekcie *Fungi rhenani exsiccati* (1863-1874) sú účinne uverejnené, aj keď neboli nezávisle rozširované. Schedy antedatujú neskoršie práce (napr. v Jahrb. Nassauischen Vereins Naturk. 23-24. 1870).

Vězdove *Lichenes selecti exsiccati* (1967-) boli vydávané s tlačеныmi schedami, ktoré boli nezávisle rozširované aj ako vytlačené zošity; tieto sú účinne uverejnené a nové mená, ktoré sa objavili na Vězdových exsikátoch, sa majú citovať z týchto zošitov.

Dátum účinného uverejnenia je dátum, ku ktorému bol tlačný materiál sprístupnený botanickej verejnosti.

Dátum uvedený v príslušnej publikácii nemusí byť totožný so skutočným dátumom účinného uverejnenia.

Ak chýba dôkaz na stanovenie nejakého iného dátumu, musí sa ako správny prijať dátum uvedený na tlačnom materiáli.

Jednotlivé časti diela Willdenow, *Species plantarum* boli uverejnené takto: 1(1), jún 1797; 1(2), júl 1798; 2(1), marec 1799; 2(2), december 1799; 3(1), 1800; 3(2), november 1802; 3(3), apríl-december 1803; 4(1), 1805; 4(2), 1806; tieto dátumy sú v súčasnosti prijímané ako dátumy účinného uverejnenia (pozri Stafleu & Cowan in *Regnum Veg.* 116: 303. 1988).

Ak boli **separáty z časopisov** alebo iných diel daných do predaja vydané vopred, potom sa dátum na separáte prijíma ako dátum účinného uverejnenia, pokiaľ neexistuje dôkaz, že údaj na separáte je chybný.

Mená druhov rodu *Selaginella*, ktoré uverejnil Hieronymus (in Hedwigia 51: 241-272), boli účinne uverejnené 15. októbra 1911, pretože vo zväzku s datovaním 1912, v ktorom článok vyšiel, je uvedené (p. ii), že separát bol vydaný k tomuto dátumu.

Dôrazne sa odporúča, aby sa autori vyhýbali uverejňovaniu nových mien a opisov alebo diagnóz nových taxónov v akýchkoľvek **publikáciách krátkej životnosti**, osobitne v takých, ktoré sú rozmnožované v obmedzených a neurčitých množstvách, v publikáciách, v ktorých môže byť obmedzená stálosť textu, a tiež v takých, kde **účinné uverejnenie vzhľadom na počet exemplárov nie je samozrejmé** alebo kde nie je pravdepodobné, že publikácia bude k dispozícii širokej verejnosti. Taktiež by sa mali vyhýbať uverejňovaniu nových mien a opisov alebo diagnóz nových taxónov v populárnych periodikách, v abstraktových časopisoch alebo **na lístkoch s tlačovými opravami (errátami)**.

Aby sa napomohlo dostupnosti publikovaných nomenklatorických novínok, autori by ich mali prednostne uverejňovať **v časopisoch, ktoré pravidelne uverejňujú taxonomické články** alebo by mali aspoň zaslať tlačenu alebo elektronickú kópiu článku do príslušného indexovacieho centra.

Pokiaľ takáto publikácia existuje **iba v tlačenej podobe**, mala by byť distribuovaná prinajmenej do **desiatich** verejne prístupných knižníc v rôznych častiach sveta.

Platne uverejnené meno

Platné uverejnenie (valid publication) [Čl. 32-45, H.9]: meno bolo platne uverejnené, ak spĺňa technické podmienky stanovené Kódom, teda predovšetkým bolo **účinne uverejnené**, má náležitý **tvar** a je doplnené **diagnózou alebo opisom** alebo odkazom (priamym alebo nepriamym) na diagnózu alebo opis. Meno musí byť **jednoznačne prijaté** jeho autorom.

Pred 1. januárom 1908 je namiesto slovne vyjadreného opisu alebo diagnózy akceptovateľná **ilustrácia s analýzou** a pre necievnaté rastliny jedno vyobrazenie zobrazujúce detaily napomáhajúce pri indentifikácii.

Medzi 1. januárom 1935 a 31. decembrom 2011 sa vyžaduje **latinský** opis alebo diagnóza alebo odkaz na latinský opis alebo diagnózu (pre riasy a fosílie platia osobitné ustanovenia), od 1. januára 2012 môže byť opis alebo diagnóza anglicky alebo latinsky.

Pre mená **fosílií** sa od roku 1996 vyžaduje opis alebo diagnóza latinsky alebo anglicky (pred rokom 1996 mohol byť opis alebo diagnóza v akomkoľvek jazyku)

Pre **nefosílné riasy** sa od 1. januára 1958 do 31. decembra 2011 vyžadoval latinský opis alebo diagnóza, od 1. januára 2012 môžu tieto byť buď v jazyku anglickom alebo latinskom.

Pre platné uverejnenie mien húb platia od 1. januára 2013 osobitné požiadavky. V protológu musí byť uvedený **identifikátor** mena, ktorý vydáva uznané repozitórium.

Na obdržanie identifikátora treba **zaregistrovať v repozitóriu** niektoré dôležité údaje: opis alebo diagnózu, typ, prípadne odkaz na bazionymum alebo nahradené synonymum. Pokiaľ sa tieto poskytnuté informácie líšia od tých, ktoré sa v súvislosti s vydaným identifikátorom budú líšiť, platia tie, ktoré boli publikované.

1953 – zreteľné **označenie hierarchickej úrovne** (pred 1890 ak bola iba jediná vnútrodruhová úroveň – var.)

Ak boli od 1. januára 1953 tým istým autorom navrhnuté zároveň dve alebo viaceré mená založené na tom istom type pre ten istý taxón (tzv. **alternatívne mená**), žiadne z nich nie je platne uverejnené.

Nové meno alebo kombinácia uverejnená pred 1. januárom 1953 bez zreteľného označenia hierarchickej úrovne je platne uverejnená za predpokladu, že sú splnené všetky ostatné požiadavky na platné uverejnenie; tieto mená a kombinácie sú ale **neoperatívne v otázkach priority**

1953 – odkaz na opis alebo diagnózu musí byť plný a priamy

Meno „*Kratzmannia*“ (Opiz in Berchtold & Opiz, Oekon.-Techn. Fl. Böhm. 1: 398. 1836) bolo uverejnené s diagnózou, ale nebolo s konečnou platnosťou prijaté autorom, a teda nebolo platne uverejnené.

Ako *Kratzmannia* Opiz (Seznam: 56. 1852), bez opisu alebo diagnózy, však bolo s konečnou platnosťou prijaté a jeho citácia ako „*Kratzmannia* O.“ je nepriamym odkazom na diagnózu uverejnenú v roku 1836.

1953 – pri kombináciách plný a priamy odkaz

1958 – typ mena, od 1990 musí byť použité slovo „typ“ alebo „holotyp“ a musí byť uvedené aj miesto uloženia typu

Chyby v citácii bazionyma alebo nahradeného synonyma, vrátane nesprávnej citácie autora, ale nie vynechanie údajov nespôsobujú neplatnosť uverejnenia novej kombinácie alebo nomen novum.

Meno *Aronia arbutifolia* var. *nigra* (Willd.) F. Seym. (Fl. New England: 308. 1969) bolo uverejnené ako nová kombinácia „založená na *Mespilus arbutifolia* L. var. *nigra* Willd., in Sp. Pl. 2: 1013. 1800.“ Willdenow uvádzal tieto rastliny v rode *Pyrus*, a nie v rode *Mespilus*, a jeho dielo bolo uverejnené v roku 1799, a nie v roku 1800; tieto chyby sa považujú za bibliografické chyby v citácii, ktoré nespôsobujú neplatnosť uverejnenia novej kombinácie.

Mená v označených hierarchických úrovniach uvedené v dielach, ktoré sú na **zozname odmietnutých diel** (opera utique oppressa; Dodatok V), nie sú platne uverejnené.

Meno taxónu, ktorého **hierarchická úroveň** bola pri uverejnení **označená termínom**, ktorý bol z hľadiska postupnosti hierarchie **chybne použitý**, nie je platne uverejnené. Takéto chybné použitie termínu zahŕňa formy rozdelené do variet, druhy zahŕňajúce rody a rody zahŕňajúce čeľade alebo tribusy.

Meno nového taxónu musí byť **prisúdené autorovi alebo autorom** publikácie, v ktorej sa objavilo, v prípade, že inému autorovi alebo **iným autorom** bolo pripísané iba toto meno, ale **nie opis alebo diagnóza** uvádzajúca meno do platnosti. **Nová kombinácia alebo nomen novum** musí byť **prisúdené autorovi alebo autorom publikácie**, v ktorej bolo uverejnené, aj keď bolo pripísané inému autorovi alebo iným autorom, ak v publikácii nebolo uvedené vyhlásenie, že autor alebo autori, ktorým bolo meno pripísané, prispeli nejakým spôsobom k tejto publikácii. Avšak v oboch prípadoch je možné **autorstvo, tak ako bolo pripísané, uviesť pred „ex“**, za ktorým nasleduje meno autora alebo mená autorov, ktorí meno uverejnili.

V zmysle tohto článku pripísanie mena je priame spojenie mena osoby alebo osôb s novým menom alebo s opisom alebo diagnózou nového taxónu. Pripísaním nie je citácia autora uvedená v zozname synonymým a nie je ním ani odkaz na bazionymum alebo na nahradené synonymum (vrátane bibliografických chýb), ani odkaz na homonymum, ani formálna chyba.

Pri určovaní správnej autorskej citácie sa zohľadňujú iba údaje obsiahnuté v publikácii, kde bolo meno platne uverejnené, vrátane pripísania mena, vyhlásení v úvode, titulu, poďakovaní, ako aj typografických a štylistických odlišení v texte.

In Torrey & Gray (Fl. N. Amer. 1: 198. 1838) the names *Calyptridium* and *C. monandrum* were ascribed to “Nutt. mss.”, and the descriptions were enclosed in double quotes indicating that Nuttall wrote them, as acknowledged in the preface. The names are therefore cited as *Calyptridium* Nutt. and *C. monandrum* Nutt.

Autori, ktorí uverejňujú nové mená a želajú si, aby mená iných osôb, uvedené pred výrazom „ex“, predchádzali ich mená v autorskej citácii, môžu použiť citáciu s „ex“ v protológu.

Pri uvedení mena *Nothotsuga* do platnosti citoval Page (1989) meno ako „*Nothotsuga* H.-H. Hu ex C. N. Page“, pričom uviedol, že Hu toto meno uverejnil v roku 1951 ako nomen nudum; meno môže byť prisúdené buď autorom Hu ex C. N. Page, alebo iba autorovi C. N. Page.

Pokiaľ je autorstvo mena odlišné od autorstva publikácie, v ktorej je meno platne uverejnené, obe citované autorstvá sú niekedy spojené **slovom „in“**. V takom prípade „in“ a nasledujúce údaje sú súčasťou bibliografickej citácie; pokiaľ sa necituje miesto uverejnenia, je lepšie vynechať ich.

Nová kombinácia *Crepis lyrata* bola publikovaná v Candolleho *Prodromus systematis naturalis regni vegetabilis* (7: 170. 1838) ako „*C. lyrata* (Froel. in litt. 1837)“, a v poznámke pod čiarou na str. 160 Candolle uznal Froelicha ako autora spracovania príslušnej sekcie rodu *Crepis* („*Sectiones generis iv, v et vi, à cl. Froelich elaboratae sunt*“). Názov je preto citovaný ako *C. lyrata* (L.) Froel. alebo *C. lyrata* (L.) Froel. in Candolle (nasledované bibliografickou citáciou miesta publikácie), ale nie ako *C. lyrata* „(L.) Froel. ex DC.“

Za menom uverejneným spoločne dvoma autormi by sa mali citovať mená obidvoch autorov spojené výrazom „et“ alebo značkou & [ampersand].

Didymopanax gleasonii Britton et Wilson (alebo Britton & Wilson).

Za menom uverejneným viacerými než dvoma autormi by sa mala autorská citácia skracovať na meno prvého autora, za ktorým nasleduje buď „et al.“, alebo „& al.“ s výnimkou pôvodnej publikácie.

Lapeirousia erythrantha var. *welwitschii* (Baker) Geerinck, Lisowski, Malaisse & Symoens (in Bull. Soc. Roy. Bot. Belgique 105: 336. 1972) by sa mala citovať ako *L. erythrantha* var. *welwitschii* (Baker) Geerinck & al.